

Posudek školitele

Mgr. Stanislav Žák podává na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v oboru lékařská etika disertační práci s názvem *Sebevražda jako hledání života*. Práce má kromě úvodu resumé a bibliografie dvacet dva členěných kapitol. V úvodních kapitolách *Sebevražda v lidských dějinách*, *Iniciační tradice*, *Transkulturální rozdíly v chápání a posuzování smyslu smrti*, *Názory řeckých a římských filosofů na smrt a sebevraždu*, se zabývá problematikou v dějinném, religionistickém a filosofickém pohledu. Neunikly mu starověké kultury ani náboženské systémy dosud živé. Z plejády starověkých filosofů si vybral Sokrata, Platona, Aristotela, stoiky a Augustina. Na tento historický vhled navázal v kapitole *Názory moderních filosofů na smrt a sebevraždu*. Jsem tu konfrontován s názory Schopenhauerovými, Kierkegaardovými, Camusovými, názory Gabriela Marcela, Jean-Paul Sartra, Karla Jasperse, Émila Durkheima, Masaryka a Jana Payna. Ke slovu přicházejí především psychiatři a psychologové, Raboch, Zvolský, Vymětal, Josef Viewegh, James Hillman a Stanislav Grof. Poté, co doktorand zmapoval a rozměřil pole svého zájmu, začíná vystavovat svoji vlastní koncepci a tezi. Nejprve vysvětluje své pojetí svobody, poznání, etiky, života a smrti, existenciální krize, smyslu života v utrpení, aby se postupně dostával k jádru své teze k *Sebevraždě jako existenciální seberealizaci*. Klade si zde otázku: „Může-li být sebevražda kromě jiného také vědomým či nevědomým hledáním lepšího světa a způsobem bytostné (existenciální) seberealizace vlastního života?“ (s. 157) a snaží se na ni hledat odpověď. Ta se rýsuje v tvrzení, že „výchozí bod psychospirituální krize může být, dle mého mínění, obětování se pro dobro druhých, ale i sebevražda jako výsledek hledání absolutního dobra, které může být chápáno i jako snaha o překročení zde na zemi nepřekročitelného a dosažení nedosažitelného... Domyšleno do důsledků, člověk, který svůj život a svoji existenci v daném okamžiku takto prožívá, tedy i chápe, neusiluje svým činem o destrukci života, ale o jeho nalezení.“ (s. 160). Nebo: „Dojde-li u člověka k životní krizi, tj. k mezní situaci, každý se snaží z této situace najít pro sebe smysluplné východisko. Pro některé z nich to může být i sebevražda jako forma předpokládané existenciální seberealizace.“ (s. 162) Teze odvážná, kterou se snaží dokázat svými religionistickými a kulturologickými (smrt ve většině náboženských a kulturních systémů jako „okamžik pravdy, osvícení a nová naděje lepšího života“ s. 161) i filosoficko-psychologizujícími analýzami (kapitoly *Stadium sebehodnocení*, *Přerušení souvislosti*, *Sebeobnovení*). I tyto filosoficko-psychologizující úvahy potvrzují jeho tezi. „Proto jsem přesvědčen, že hlavní příčinou sebevražedného jednání nemusí být a pravděpodobně ani není okamžitý nebo trvalý psychologický či sociální kolaps člověka a jeho života na tomto světě, ale neuspokojené naděje vkládané do života a zarputile projevovaná touha přenést svůj život z prožitku beznaděje do prožitku naděje. Sebevražedné

jednání může být tedy i výrazem snahy o obnovení naděje v život jako takový.“ (s. 167)

Práce má jasnou strukturu, jasně postavenou a vyargumentovanou tezi, po stránce formální vyhovuje požadavkům na disertační práci kladeným.

Mgr. Stanislav Žák je zkušeným pedagogem a zralým myslitelem. Bylo pro mne obohacující při vedení práce naslouchat jeho úvahám o tak závažném tématu, jakým je sebevražda. Bylo však také nesnadné něco v jeho kompaktním přístupu pozměňovat. Stál si za svým a své pozice argumentačně hájil.

Cením si toho, že se dokázal přizpůsobovat současným formálním požadavkům, které pokládal, a často oprávněně, za zbytečné.

Doktorand pracoval jako novinář ve Svobodné Evropě. Tato skutečnost poznamenala zcela jistě i jeho styl vědecké práce. Vybral si své referenční autority a poskytl jim velký prostor. Ze škály religionistických autorů zvolil Eliadeho a historické informace čerpal primárně, podle mého názoru až moc, z novinářsky zpracovaných Monestierových Dějin sebevražd. Odtud také převzal některé názory na vztah raného křesťanství k sebevraždám, s nimiž nemohu souhlasit. Tak například Monestierův citát z Gibbona ukazuje na zjednodušující a nepravdivý pohled: „Lidé byli dychtiví, žádostiví a mnozí se dali pokřtít jen proto, aby se okamžitě poté dali popraviti nebo spáchali sebevraždu. Hraničilo to se šílenstvím nebo s fanatismem.“ (s. 9) Stejnou skutečnost i text nacházíme na s. 158. Stanislav Žák zde Monestiera nekriticky přejímá. Je přeci podstatný rozdíl mezi věností přesvědčení až k oběti života a sebevraždou. Kritického přístupu by mělo být více i u jiných referenčních autorů: Moodyho (s. 118n.), S.Grofa (115n.), Capry (s. 129n.) Chybí mi tedy občas kritičtější přístup i důslednější kritická práce s literaturou. Není také důstojné citovat prameny ze sekundární literatury. Buddhovy a Pantandžálího texty čteme v disertaci z Eliadeho. Je mi jasné, že to není práce religionistická, proto lze tuto skutečnost tolerovat. Nacházím také vakuum v oblasti literatury zahraniční.

Kritickému oku neuniká novinářský styl v tvrzeních typu: „věda říká“, „moderní člověk“, „současný moderní člověk“, „konzumní společnost“, a to často s negativním podbarvením. Tu a tam prosakuje jakýsi rozpor mezi vědeckým poznáním a autorovým pojetím pravého poznání (např. s. 123n.).

Tu a tam lze nalézt chybičky v interpunkci.

Přes tyto kritické poznámky však považuji práci za zdařilou, přinášející nové obohacující poznatky, které mohou být zapracovány do terapeutických postupů v psychiatrii i psychologii. Práce splňuje podle mého názoru všechny náležitosti práce disertační a mohu ji doporučit k obhajobě.

doc. ThDr. Václav Ventura, Th.D.
Praze 1. března 2010